

Visi Tamás docens	Gy P 10.00-11.30 F/217	BMA-HEBD-209 és más kódokon
Bevezetés a középkori zsidó filozófiába		
<i>Az oktatás célja:</i>		
Lexikális ismeretek: a középkori zsidó szellem- és filozófiatörténet kronológiája, fontosabb fordulópontjai, szerzői és szövegei. Kompetenciafejlesztés: absztrakt-konceptuális szövegek értő olvasása és értelmezése, a szövegekben található kulturális valamint vallási hivatkozások felfejtése és azok filozófiai jelentésének megértése. A hallgatók kulturális és intellektuális repertoárja bővülni fog a középkori gondolkodás másságának megértése által. Héber vagy arab nyelvtudás nem követelmény (de előnyös), angol olvasási készség követelmény.		
<i>A tantárgy tartalma:</i>		
Rövid részleteket fogunk elemezni középkori zsidó (héber vagy judeo-arab) szövegekből, valamint kapcsolódó görög és arab filozófiai és teológiai szövegekből. A következő témák köré szerveződnek majd az órák: 1. A középkori zsidó filozófia eredete. (Miért nem volt zsidó filozófia az 1. sz. közepe és a 9. sz. eleje között? Miért kezdtek el zsidó értelmiségiek filozófiával foglalkozni a 9. sz. elején? A filozófia szociológiája. Kognitív ekológia. Kognitív delegáció. Személyes interakciók láncolata. Vallási tabuk, melyek akadályozzák a filozófusok közötti intellektuális érintkezést. Filozófusok a rabbinikus szövegekben. Mi változott meg a 9. században? Az indiai kapcsolat. Orvosok és eretnekek az Abbaszida kalifátusban.) 2. A középkori zsidó filozófia patrisztikus forrásai (Athén, Alexandria és Kappadókia. A „kappadókiai filozófia”. Szentháromság teológia és a világ teremtésének természetfilozófiai értelmezése. Arisztotelészi fogalmak patrisztikus átértelmezése. Nüsszai Szent Gergely, Philoponosz, és Damaszkuszi Szent János művei szíriul és arabul. Patrisztikus szövegek zsidó olvasói a 8-9. századokban. Patrisztikus fogalmak és témák Da’ud al-Muqammasz, Szaadja gaon, Abraham Ibn Ezra, és Maimonides műveiben) 3. Da’ud al-Muqammasz filozófiája (Bibliamagyarázat és filozófia. Szír források. A szubsztancia fogalma. Érvek a világ teremtettsége mellett. Polémia a kereszténység, a manicheizmus és a buddhizmus tanításaival. Arisztotelész-recepció, illetve annak korlátai. A <i>kalám</i> eredete.) 4. Az arab Arisztotelész-recepció, és hatása a kora-középkori zsidó filozófiára (A középkori arab Arisztotelész-fordítások rövid története. Új érveléstípusok megjelenése. Logika és grammatika konfliktusa: Abu Bisr Matta és al-Sziráfi híres vitája Bagdadban. Az új természetfilozófia. Szaadja gaon érvei a világ teremtettsége mellett. Plótinosz recepció: „Arisztotelész teológiája.” Az új metafizika. Iszháq Iszraili újplatonikus filozófiája.) 5. Andalúziai filozófia (Haszdaj Ibn Saprut mint „kulturális tervező.” Szaadja-recepció Andalúziában. Arisztokratikus kultúra. Az andalúziai zsidó értelmiség társadalmi helyzete. Slomo Ibn Gabirol neoplatonikus filozófiája. <i>Kalám</i> és Ibn Szina-recepció: Abraham ben David, Abraham Ibn Ezra, Juda Halévi, Mose ben Maimon / Maimonides. Elitizmus. Az andalúziai kultúra válsága és átalakulása.) 6. Maimonides iskolája (Andalúziai menekültek Languedoc-ban. Smuél Ibn Tibbon, a fordító és a filozófus. Miért volt a <i>Tévelygők útmutatója</i> sikeres könyv? Bibliaértelmezés és filozófia: későókori hagyományok felelevenítése. A maimonidesi kutatási program. A héber filozófiai nyelv kialakítása. A maimonidesi filozófia belső feszültségei. Gersonides filozófiája: <i>correctorium</i> a <i>Tévelygők útmutatójához</i>. Vallásfilozófia és filozófiai vallásgyakorlás.)		

7. Averroizmus (Ibn Rusd / Averroes új Arisztotelész-értelmezése. Averroes műveinek héber fordításai. Héber kommentár irodalom Averroes műveihez. Jedaja ha-Penini és Gersonides vitája Averroes filozófiájáról. Averroista bibliaértelmezés: Jedaja ha-Penini szupra-kommentárja Ibn Ezra Tóra-kommentárjához. Maimonides újraolvasása Averroes alapján: 13-14. századi kommentárok az *Útmutatóhoz*. A filozófiai tanulmányok kurrikuluma a későközépkorban. Mose Narboni és a vita a próféták tévedhetetlenségéről. Askenáz színre lép: maimonideánus filozófiai kör a 15. századi Prágában. A középkor alkonya.)

Feldolgozandó szövegek: részletek Da'ud al-Muqammasz, Szaadja gaon, Slomo Ibn Gabirol, Maimonides, és Jedaja ha-Penini műveiből.

Az órákon a hallgatók és a tanár által felvetett kérdéseket beszéljük meg közösen. A félév utolsó hetében (május 11) szemináriumi dolgozatot kell beadni, amelynek terjedelme a képzési szinttől függően 1500 vagy 2500 szó, témáját pedig a félév 10. hetében (április 20) kell véglegesíteni.

Számonkérés és értékelés:

A készülés és az órai részvétel (60%), valamint a szemináriumi dolgozat (40%) alapján.

Irodalom:

1. Forrásszövegek

Dawud Ibn Marwan Al-Muqammis's Twenty Chapters (ʿIshrūn Maqāla). Edited, translated and annotated by Sarah Stroumsa. Leiden, etc.: Brill, 1989.

Szádja gáon. *Hittételek és vélemények könyve*, ford. Hegedűs Gyöngyi. Budapest: L'Harmattan, 2005.

Solomon Ibn Gabirol. *The Fountain of Life (Fons Vitae)*, tr. by Harry E. Wedeck. New York: Philosophical Library, 1962.

_____. *Meqor Hajjim*, tr. Jacob Blubstein. Jerusalem, 1926.

Moses Maimonides. *The Guide of the Perplexed*, tr. Shlomo Pines. Chicago: Chicago University Press, 1963.

[Jedaja ha-Penini]. *Five Early Commentators on R. Abraham Ibn Ezra*, ed. Howard Kreisel et al. Beer-Sheva: Ben-Gurion University Press, 2017 (héber).

2. Szakirodalom (ajánlott)

Altmann, Alexander and Samuel Miklos Stern. *Isaac Israeli: A Neoplatonic Philosopher of the Early Tenth Century*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 2009 [1958].

Collins, Randall. *The Sociology of Philosophies: A Global Theory of Intellectual Change*. Cambridge, Mass. and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 1998.

Davidson, Herbert A. *Moses Maimonides: The Man and His Works*. Oxford: Oxford University Press, 2005.

Freudenthal, Gad. "The Place of Science in Medieval Hebrew-Writing Jewish Communities: A Sociological Perspective." In Gabrielle Sed-Rajna. ed., *Racshi, 1040-1990: Hommage à Aphraïm E. Urbach*, 599-613. Paris: Cerf, 1993.

Glasner, Ruth. *A Fourteenth Century Scientific Philosophic Controversy: Jedaiah ha-Penini's Treatise on Opposite Motions and Book of Confutation*. Jerusalem: World Union of Jewish Studies and The Rabbi David Moses and Amalia Rosen Foundation, 1998 (héber).

Rabin, C. "Hebrew and Arabic in Medieval Jewish Philosophy." In Siegfried Stein and Rafael Loewe, eds. *Studies in Jewish Religious and Intellectual History. Presented to Alexander Altmann*, 235-245. Alabama: The University of Alabama Press, 1979.

Sirat, Colette. *A History of Jewish Philosophy in the Middle Ages*. Paris and Cambridge: Maison des Sciences de l'Homme and Cambridge University Press, 1985. (*Elérhető magyarul is, de a fordítással sok probléma van.*)

Stroumsa, Sarah, "From the Earliest Known Judeo-Arabic Commentary on Genesis," *Jerusalem Studies in Arabic and Islam* 27 (2002): 375-395.

Zachhuber, Johannes. *The Rise of Christian Theology and the End of Ancient Metaphysics: Patristic Philosophy from the Cappadocian Fathers to John of Damascus*. Oxford: Oxford University Press, 2020.